

Opinnäytetyö (AMK)

Kuvataiteen koulutusohjelma

2011

Jaana Valtari

KOHTAAMINEN JUHLISSA

– teema ja sen soveltaminen maalauksiini

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ
TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
Kuvataiteen koulutusohjelma | Maalaus
31.10.2011 | 56 sivua
Ohjaajat: Ilona Tanskanen ja Taina Erävaara

Jaana Valtari

KOHTAAMINEN JUHLISSA

– teema ja sen soveltaminen maalauksiini

Tutkielmassa tarkastelen omaa työskentelyäni tehdessäni *Kohtaamisia juhlissa* -aiheisia maalauksia. Aloitin asiaan perehtymisen *kohtaamisen* määritelmällä; miten itse käsitän kohtaamisen ja miten se yleensä ymmärretään. Kohtaamiseen liittyvää minän ja sinän suhdetta pohdin Martin Buberin dialogisen filosofian kautta. Kohtaamiseen liittyy vääjäämättä myös vieraus ja toiseus. Toiseuden käsite toimii hyvänä peilauspintana kohtaamattomuudelle. Olen hakenut tietoa *juhlinnan* historiasta ja nykypäivästä. Historiasta olen nostanut esiin keskiajan karnevalismin. Olen käyttänyt Amitai Etzionin tutkimusta lähtökohtana pohtiessani juhlijoiden sitoutumista yhteisiin arvoihin ja juhlinnasta seuraavaa mahdollista jännitteen vapautumista.

Olen tutkinut alan kirjallisuutta ja verkkojulkaisuja. Analysoin myös kahden taiteilijan, Karin Anderssonin ja Rauha Mäkilän teoksia. Kerron omasta työskentelystäni abstraktin ja esittävän taiteen rajamaastossa. Kerron työprosesseistani ja siitä, miten asiat lähtivät liikkeelle paikka-käsitteestä. Ymmärrys omaa työtäni kohtaan kasvoi tutkimuksen myötä. Myös taiteellisen opinnäytetyön jatkosuunnitelmat selkiytyivät.

Juhlamaalauksiani voi pitää eräänlaisina miljöömuotokuvina. Miljöön kuvaamisella syntyy paikan tuntu ja paikan henki. Omissa juhlamaalauksissani olen nostanut esineiden merkitystä pigmentinsiirtomenetelmän avulla. Jatkossa aion kuvata minun ja toisen välisen rajan epäselvyyttä esimerkiksi ihmisfiguurien hämärtyneillä rajoilla. Näin kuvaan muuntuvaa liikettä minän ja toisen välillä. Miljöö heijastelee kuvattavien ihmisten tunteita. Ympäristö ulottuu ihmisten alueelle ja päinvastoin. Katseen suunnat ja ruumiinkieli ovat tärkeässä roolissa kuvattaessa kohtaamista tai vastaavasti kohtaamattomuutta eri tilanteissa. Kasvoja kuvattaessa ilmeet paljastavat eniten. Kasvot voi realistiselle kuvaukselle kontrastina jättää myös avoimiksi ja antaa tilaa tulkinnalle.

AVAINSANAT:

kohtaaminen, juhlat, miljöökuvaukset, paikka, maalaustaide

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Fine Arts | Painting
31 October 2011 | 56 pages
Instructors: Ilona Tanskanen, Taina Erävaara

Jaana Valtari

ENCOUNTERS IN PARTY

– The theme and the implementation to my paintings

The purpose of this thesis was to examine my working with the *Encounters in Party* - paintings. The event of encounter is singular, unrepeatable and unpredictable. I started my thesis by defining the term *encounter*. The relationship between me and you I pondered via dialogical philosophy of Martin Buber. I used the concept of otherness as a reflection surface to the experience of outsidersness. I have searched information of the history as well as the present time of *celebration*. On the basis of Amizai Etzioni's survey I have pondered the role of celebrations in reinforcing values or releasing tensions in society.

The method of this thesis was to examine literature. I analysed paintings by two artists, Karin Mamma Andersson and Rauha Mäkilä. I described my working between realistic and abstract art and explained my working processes.

As the result my understanding for my working got deeper and the plans for the artistic thesis got clearer. My paintings of party encounters can also be seen as milieu portraits. By depicting milieu arises the feeling and the spirit of the place. In the future I will portray the unclear border between you and me with the vague outlines of human figures. Milieu reflects the feelings of depicted persons. Environment and human figures are mixed with each other.

The direction of gaze and body language play an important role when portraying the event of encounter in various situations. When depicting face, expressions are most revealing. As a contrast to the realistic expression, face can be left open and thus space can be left for interpretation.

KEYWORDS: encounter, party, celebration, milieu, place, painting

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	9
Miksi haluan tutkia kohtaamista, miksi juuri juhlissa?	10
2 KOHTAAMINEN	12
Kohtaamisen merkityksestä	12
Minän ja sinän suhde Martin Buberilla	16
Minä, sinä ja toiseus	18
3 JUHLAT	21
Juhlapäivät yhteisiin arvoihin sitouttajana ja toisaalta jännitteen vapauttajina	22
Keskiajan karnevalismi	25
Juhlinta nykyään	27
4 TYÖSKENTELYTAPANI	29
Kaikki alkoi paikoista ja mielenmaisemista	29
Työskentelytapani mielenmaisemia tehdessä ja muutenkin	30
5 KOHTAAMINEN MAALAUSSISSANI	36
Miten kohtaamisen jännite luodaan maalauksellisesti	36
Juhlamaalaukseni	37
Miljöömuotokuva ja paikan henki	47
6 YHTEENVETO JA JATKOSUUNNITELMAT	49
Taiteellisen opinnäytetyön jatkosuunnitelmat	51
LÄHTEET	54

KUVAT

Kuva 1. *Häät 1976*

Kuva 2. *Syntymäpäivät 1975*

Kuva 3. *Aamu-usva*

Kuva 4. *Näyttelytila*

Kuva 5. *Kohtaaminen juhlissa*

Kuva 6. *Aamu sarastaa*

Kuva 7. Karin Mamma Andersson, *About a girl*

Kuva 8. Rauha Mäkilä, *Half of The Whip*

Kuva 9. Yksityiskohta *Aamu sarastaa* -maalauksesta

Kuva 10. Karin Mamma Andersson, *Travelling in the family*

1 JOHDANTO

Kun etsin tutkimuskirjallisuutta kohtaamisesta, huomasin että kohtaaminen koetaan nykyaikana ongelmaksi. Esimerkiksi sosiaali- ja hoitotyössä kohtaamiseen liittyy turvattomuutta ja uhan mahdollisuus. Pelättiin oman fyysisen koskemattomuuden puolesta. Arjessa ja ennen kaikkea työyhteisössä perään kuulutettiin arvostavaa kohtaamista.

On totta, että kohtaaminen voi johtaa jopa konfliktiin. Kohtaaminen englannin kielessä (encounter) viittaa taistelujen väkivaltaisuuteen, mutta myös eroottisen rakkauden kiihkeyteen. Tämä tekee kohtaaminen termistä merkityksellisemmän, mutta myös vakavamman ja vaarallisemman luonteeltaan, kuin mitä pelkkä tapaaminen (meeting) on. Kohtaamiseen liittyvä kontakti on ankarampi ja riskialttiimpi kuin muut jokapäiväiset kontaktit, joita meillä on toiseuden kanssa. (Korhonen & Räsänen 2010, 12.)

Martin Buberin mukaan toisen ihmisen aito, ainutkertainen kohtaaminen tarkoittaa, että olemme astuneet yhteyteen ja vuorovaikutuksen virtaan koko olemuksellamme. Minän yhteys sinään on kohtaamisessa välitön, jolloin minän ja sinän välillä ei ole mitään käsitteellistä, ei pyrkimystä, ei pyydetä eikä ennakoitua. Sinä on käsityskykymme ylittävä olemisen mysteeri. (Buber 1993, 34, 63.)

Kohtaaminen rikastuttaa ja ravitsee meitä. Arkipäivämme täyttyy tästä huolimatta pikaisista ohituksista ja pinnallisista kontakteista. Todellinen uutta luova kohtaaminen vaatisi paneutumista ja aikaa, johon nykyinen kiireinen elämänrytmi ei anna mahdollisuuksia.

Miksi haluan tutkia kohtaamista, miksi juuri juhlissa?

Kohtaamista on tutkittu taiteen kentällä melko vähän ja aiheesta on vaikea löytää tutkimuskirjallisuutta. Aihe on ollut katveessa ja lähemmän tutustumisen arvoinen. Ihmisten kohtaamisessa minua kiinnostaa kohdataanko oikeasti. Joskus katsotaan toisen ohi tai läpi ja kohtaamista ei tapahdu. Joskus katse käy sisäänpäin. Joskus kohtaaminen on kuviteltua tai pelkkä show-esitys muille. Ryhmän sisäinen dynamiikka kiinnostaa minua ja siinä osallisuuden ja osattomuuden tunteiden vaihtelu. Maalauksellisesti haluan tutkia, miten edellä mainittu esitetään kuvapinnalla ja kuinka tunnelma luodaan värillisesti ja muotojen kautta.

Kysymyksiä, joita tarkastelen kirjallisessa opinnäytetyössäni ovat: Miten kuvata osallisuutta ja osattomuutta ryhmässä tai kahden keskisessä tilanteessa juhlissa? Miten minä suhteutuu sinään? Miten kohtaamisen jännite luodaan maalauksellisesti? Miten kuvattu ympäristö tukee / on vastakkainen kohtaamiselle?

Haluan keskittyä kohtaamisessa juhlatilanteisiin. Juhlakuvastossa minua kiinnostaa kuvien rituaalinen luonne. Eri ihmisten juhlat kuvat ovat kovasti toistensa näköisiä. Ne kuvaavat tärkeinä pidettyjä merkkipaaluja kuten ristiäisiä tai ripille pääsyä. Kuvat ovat konventionaalisia, mutta niiden samankaltaisuus ei häiritse. Kuvilla on sosiaalinen ja sosiologinen funktio. Ne vahvistavat yhteenkuuluvuutta ja yhteistä elämäntapaa. Kuvilla ei ole esteettisiä tai taiteellisia motiiveja.

On tavallista kuvata sitä mikä poikkeaa arkirutiineista. Halutaan antaa itsestään mahdollisimman edustava kuva, olla parhaimmillaan. Tässäkin peilautuu yhteiset arvot. Juhlateemassa minua kiinnostaa mahdollinen ilonpidon suorittaminen. On pakko olla hauskaa ja hauskanpidon pitää näkyä muille. Juhlakuvilla on pitkät perinteet. Oli vakava ja arvokas asia tulla kuvatuksi. Valokuva mahdollisti itsensä ikuistamisen myös tavalliselle rahvaalle.

Tutkin kohtaamista maalauksen kuvapinnalla, en katsojan ja taideteoksen välistä kohtaamista, joka on kiinnostava aihe sinänsä. Päämääräni taiteellisessa opinnäytetyössäni on luonnollisesti se, että teokseni kohtaa katsojan. Tämä on kuitenkin ilmiönä toinen asia, johon en tämän tutkimuksen puitteissa kurottele.

2 KOHTAAMINEN

Kohtaaminen on perusteiltaan yksittäistä, ei toistettavissa olevaa tai ennustettavaa. Syntyy jotain sellaista, mitä ei aiemmin ollut olemassa. Kohtaamista ei voi tuottaa, luoda tai uudelleen toisintaa. Kohtaamisista ei näin ollen voi johtaa mitään yleisiä lakeja. Kohtaaminen viittaa tilapäisen kontaktin ainutkertaiseen hetkeen (Buberin "silmänräpäys"), mutta myös menneisyyteen ja tulevaan (Buber 1993, 35). Menneen ja tulevan kohtaaminen tekee merkittäviksi ja luo ne uudelleen. Todellisen kohtaamisen jälkeen meidän täytyy uudelleen kirjoittaa historia, mutta myös näkymät tulevista asioista. Kohtaamisen hetki tuo intensiiviseen suhteeseen toisen kanssa, mutta ei sulje pois vastakkaisuutta. Kohtaamisen osalliset tulevat yhteen, koskettavat toisiaan, haastavat toisensa, haastavat jopa toistensa rajat, mutta eivät lopullisesti menetä erityisyyttään. (Korhonen & Räsänen 2010, 11–12.)

Kohtaamisen merkityksestä

Korhosen ja Pajarin mukaan kohtaaminen käsitetään nykykielessä satunnaisena tapahtumana, joka tulee eteemme odottamatta, ilman suunnittelua eikä kestä kauan. Buberinkin mukaan "aito näkeminen on lyhyttä kestoltaan" (Buber 1993, 39). Kohtaamiseen liittyy yllätyksen elementti ja ainesosa. Tapaus keskeyttää ennalta ajatellun järjestyksen. Joskus kohtaaminen tarkoittaa oivalluksen hetkeä, toisen liioiteltua tunnistamista kasvoista kasvoihin. Tällöin kohtaaminen on muodonmuutoksen ja perustavanlaatuisen muuttumisen tapahtuma. Kohtaa-

minen voi jättää meihin sanoin kuvaamattomia jälkiä, joita emme pysty unohtamaan vaan ne jäävät asumaan meihin, esimerkiksi inspiraation lähteenä tai traumana. Kohtaamisen ihme on siinä, ettei se johtunut minusta, ei sinusta vaan se syntyi yhteisestä kohtaamisesta. (Korhonen & Räsänen 2010, 11–12.)

Kohtaaminen voi olla turvallisissa rajoissa tapahtuvaa kvasikohtaamista, jolloin on varmistettu paluu turvalliseen koteloon. Kuitenkin on muistettava, että kohtaamisessa tapahtuu aina jotakin palautumatonta ja juuri siksi mikä tahansa kohtaaminen on paitsi mahdollisuus myös aina riski. Voidaan ajatella esimerkiksi juhlaa, jonne lähdetään näyttäytymään, tuomaan esille omaa egoa ja ottamaan tila haltuun. Voidaan hakea esimerkiksi tietyn henkilön tai ihmisryhmän arvostusta. Tämä kohtaaminen saattaa kuitenkin karahtaa karille, jonka seurauksena koko minäkuva voi järkkäyä.

Tapaaminen on suunniteltua ja tapahtuu tiettyjen puitteiden piirissä. Kohtaamisessa ihminen joutuu suojaattomaksi. Ei voi vedota siihen, mikä on aikaisemmin ollut. Kohtaaminen paljastaa jotakin uutta. Ihminen joutuu vaaraan, eikä tiedä mihin voi luottaa tai mistä voi luopua.

Jos kohtaaminen on ollut erityisen käännteentekevä, sille halutaan jatkoa. Kohtaaminen voi olla lähtökohtana jopa kansanliikkeelle. Aluksi voi olla tietynlainen lähetystehtävä ja kaikki halutaan liikkeen sisälle. Jossain vaiheessa halutaan ruveta rajaamaan kohtaamiseen osallistuvia ja kohtaamisen tavoittelu johtaa osallisuuteen tai osattomuuteen.

Tiettyjä ihmisiä ei haluta kohdata. He ovat epätoivottuja, jopa hylkiöitä ja yhteiskunnan ulkopuolella (esim. rappioalkoholistit). Voidaan asettaa tietyt kriteerit pukeutumisen suhteen, muuten on vaarassa sulkeutua ulkopuolelle. Juhlissa tämä on tyyppillistä. Kaikki eivät ole kutsuttujen joukossa ja on tietty pukukoodi, jota oletetaan noudatettavan.

Kohtaamiseen voi liittyä myös statuskysymys. Olet sitä arvokkaampi ihminen mitä enemmän pystyt säätelemään kohtaamista. Monet ehkä ovat halukkaita kohtaamaan juuri sinut. Aito kohtaaminen on elämäntapa ja se ei rajaa ketään pois. Kohtaamisesta kieltäytyminen vaatii pöyhkeyttä.

Kohtaaminen on monesti tilanne, jossa ihmiset tapaavat ensimmäistä kertaa tai suhde on tuore. Jos puhutaan tuttujen ihmisten kohtaamisesta, on yleensä tapahtunut jotain uutta ja ehkä dramaattistakin. Silloin panokset ovat korkeammat. Mitä arkipäiväisempi tilanne on, sitä vähemmän voidaan puhua kohtaamisesta. Jos sanotaan "kohtasin vaimoni kaupassa", tämä voi kuulostaa hullunkuriselta. Paitsi jos vaikka vaimo onkin ollut kaupassa, jossa hän ei koskaan muuten käy.

Katsekontakti on kiinteä rakastavaisten, mutta myös vihollisten kesken. Tosin pelkkä vihainen katse ei vielä ole kohtaamista. Kohtaamisen katsekontakti koetaan niin vaaralliseksi, että sitä jopa vältellään. Esimerkiksi metrossa koetaan hyökkäävänä, jos joku tuijottaa. Kohtaamiselta suojaudutaan luomalla katse alas tai lukemalla kirjaa. Näin tehdään, koska kohtaamisella voi olla vakavat seuraukset. Se voi hajottaa turvalliset rutiinimme. Tämä on elämän tragedia.

Vältellään kohtaamista ja suojellaan itseämme toiselta ihmiseltä ja tämän mahdollisesti arkipäiväämme huojuttavalta järkytykseltä.

Kohdatessamme uusia ihmisiä, voimme jo ennakoida tulevaa ja miettiä kuinka pitkälle tämä voi mennä. Voiko tästä tulla velvoittava tapa? Voiko tämä muuttua hankalaksi osaksi elämää? Ihmiset pyrkivät suojelemaan itseänsä kohtaamisen mahdollisesti aiheuttamalta taakalta. Kohtaamisessa ihminen voi tulla vastuulliseksi toisesta ihmisestä.

Katseen ja ruumiinkielen välittymien voidaan estää alaspäin luodulla katseella, mutta myös hunnulla tai jopa burkhalla. Ihmisestä tulee anonyymi, mutta samalla kiinnostava. Tämä on paradoksi. Mitä enemmän kohtaamista ihminen välttelee, sitä kiinnostavammaksi hän käy. Tulee erityinen arvo, jos kohtaaminen näistä asetetuista esteistä huolimatta tapahtuu.

Kohtaamisia juhlissa –maalauksissani voin katseiden suunnalla luoda intensiteettiä henkilöiden välille. Kartteleva katse katsoo sivuun, kohti katsova voi olla tuijottava tai julkea. Ilme on kaikkein vaikeinta saada onnistumaan. Joskus onnistun siinä kuin vahingossa, toisinaan joudun työstämään kasvoja yhä uudelleen ja uudelleen. Ilme ei saa olla liian lukkoon lyöty, ettei siitä tule kuollut ja kankea. Elävä ilme on hiukan liikkeessä.

Lopuksi vielä muutama sana sisäisestä kohtaamisesta. On myös olemassa sanonta "kohdata itsensä". Sisäinen kohtaaminen seurauksena on valaistuminen: tajuaa asiat ei tavanomaiselta kannalta. Tämä on kohtaamisen tietynlainen huipentuma. Ihminen joka haluaa suojautua kohtaamiselta on antautunut materian maailmaan ja haluaa suojella olemassa olevaa jo saavuttamaansa. Sisäinen kohtaaminen voi tapahtua esimerkiksi taideteoksen äärellä. Sisäinen kohtaaminen voi olla myös uskonnollinen kokemus. Taidehistorian tunnetuimpiin teoksiin kuuluva Michelangelon *Aatamin luominen* kuvaa juuri tämän kaltaista henkeväitymisen hetkeä.

Yleensä tällainen metafyyysinen kokemus on ulkoistettu arjesta ja niiltä halutaan suojautua. Ne uhkaavat suistaa arjen raiteiltaan. Toisaalta viihdeteollisuus tuottaa jatkuvasti tv-sarjoja, joissa keskeisenä sisältönä on metafyyysinen kohtaaminen arkipäivässä. Näiden tv-sarjojen seuraaminen on nautinnollista. Tällaisella kohtaamisella on markkinarako elämysteollisuudessa. Mutta omassa elämässä ei oteta sitä riskiä, mitä tv-sarjat edellyttävät. Omassa elämässä voi korkeintaan tehdä bengi-hypyn.

Minän ja sinän suhde Martin Buberilla

Martin Buberin filosofian mukaan ihmisen maailmassa on kahdenlaisia suhteita: minä-sinä ja minä-se. Näitä hän kutsuu perussanapariksi. Buberin mukaan ihmisen maailma on kaksitahoinen hänen kaksitahoisen kommunikaationsa mukaisesti. Minä-se -suhde perustuu kokemiseen ja siinä on kysymys subjekti-objekti -suhteesta. Minä-sinä -suhde perustuu kohtaamiseen. Se aikaansaa yhteyden

maailman ja tämä yhteys on molemminpuolisuutta. Buberin filosofia on näin ollen dialoginen. (Buber 1993, 25, 38, 54.)

Buberin filosofiaan sisältyy ajatus, jonka mukaan minä-sinä -suhde on perusta, jonka kautta syntyvät minä-se -suhde ja jopa ihmisen minuus. Ihminen tarvitsee sinää tullakseen minäksi. Buber puhuu "luonnonmukaisesta liittyneisyydestä". Tällä hän tarkoittaa tietynlaista alkuyhteyttä, kuten lapsen kohdussa alkavaa yhteyttä äitiinsä tai primitiivisen ihmisen yhteyttä luontoon. Lapsen minuus syntyy yhteystapahtumien muotoutuessa ja kadotessa. Tästä vähitellen selkeytyy kerta kerralta kasvaen ihmisen minätietoisuus. Minä-se -suhde tulee mahdolliseksi vasta tämän tunnistamisen, minän erottautumisen kautta. (Buber 1993, 45–52.)

Buber sanoo kohtaamisesta:

Sinä kohtaa Minut. Minä astun välittömään yhteyteen siihen. Siten yhteys on valituksi tulemista ja valitsemista, passiivista ja aktiivista samalla kertaa... Perussanan Minä-Sinä voidaan sanoa vain koko olemuksella... Tullakseni Minäksi sanon Sinä. Kaikki aktuaalinen elämä on kohtaamista.
(Buber 1993, 33–34.)

Buberin minä-sinä -suhteen tasavertaista kohtaamista ei voi hallita ja järjestää. Minä-se -suhteen koettavissa oleva maailma on puolestaan esineellistetty, pakotettu ja hallittu. Se-maailmaan kuuluva vallantahto ja hyötymisen tahto toimivat oikein vain liittyneinä sinä-maailman inhimilliseen yhteydentahtoon. (Buber 1993, 73.)

Maalauksessa juhlatyö voi kuvata ryhmää, meitä tai heitä. Kun kuvataan yhteyttä kahden ihmisen välillä, pitää joukosta onnistua poimimaan Minä-Sinä, joskus se on helppoa ja kohtaamisen molemminpuolisuus on ilmeinen ja uskottava. Joskus taas joutuu käyttämään monia eri kuvallisia keinoja hyväksien tämän yhteyden, jota Buber kutsuu "aktuaalisuudeksi", esille tuomiseen.

Kuva 1. Hääit 1976, kuvaaja tuntematon.

Minä, sinä ja toiseus

Pohdittaessa juhliin liittyviä osallisuuden ja osattomuuden tunteita, on hyödyllistä tarkastella termiä toiseus. Toiseus on hyvä ilmaisu ilmiölle, joka tekee vaikeaksi toisen henkilön kohtaamisen. Joidenkin henkilöiden yhteenliittymisestä ja yhteenkuulumisesta seuraa luonnollisesti muiden toiseus. Ja joskus suurinta toiseutta voi kokea oman ryhmän sisällä.

Toiseus on yhteiskuntatieteissä ja filosofiassa käytetty käsite, jolla viitataan "toisten" pois lukemiseen yhteiskunnasta tai yhteisöstä. Sosiaalitieteissä toiseudella tarkoitetaan ryhmien välistä suhdetta, jossa sisäryhmän, "itsen", identiteettiä vahvistetaan suhteessa johonkin "toiseen", joka mielletään ulkopuoliseksi. Tyypillisesti toiseen heijastetaan ei-toivottuja ja huonoiksi miellettyjä ominaisuuksia. Toinen on mikä tahansa, joka ei ole itse. (Toiseus 2011, Wikipedia.) Toiseus liittyy tapaan miten käsitämme itsemme ja muut, siihen miten kategorisoimme asioita.

Lamminmäki-Kärkkäinen kirjoittaa: *Sosiaalinen ihminen nauttii yhteenkuuluvuudesta toisen ihmisen kanssa. Koska yhdessä viihdytään, halutaan yhteisö pitää koossa. Positiivista ryhmähenkeä ruokitaan osoittamalla omassa ryhmässä olevia hyviä piirteitä. Jo siitä, että "meihin" kuuluvilla osoitetaan olevan tiettyjä myönteisiä piirteitä, seuraa aavistus, ettei kaikilla ole näitä mainitsemisen arvoisia ominaisuuksia. Mahdollisesti jopa ei kellään muilla kuin "meillä". Tulkitsemme helposti toiseuden kielteisiä sävyjä sisältäväksi käsitteeksi. Siksi saatamme*

säikähtää kun huomaamme, että emme kuulu johonkin joukkoon. Vaistomaisesti tiedämme, että meihin ulkopuolisina liitetään jotain kielteistä. (Lamminmäki-Kärkkäinen 1999, 33–49.) Jos emme ole juhliin kutsuttujen joukossa, koemme alemmuutta, ehkä jopa katkeruutta siitä ettei meitä ei ole kelpuutettu joukkoon.

Keskustelu toisen ihmisen kanssa johtaa usein kohtaamiseen. Pelkkä keskusteluyhteys ilman kohtaamista saattaa olla pelkästään haitallista, näin esimerkiksi vihan, kaunan tai ylivallan leimaamissa suhteissa (Burbules & Rice 1991, 408). Keskustelu vaatii läsnäoloa. Läsnäolo on parhaimmillaan jakamista ja maailman kohtaamista yhdessä. Toiseuden kohtaamisella saavutetaan parhaimmillaan ymmärrys ja dialogi erilaisuuden yli.

Toiseus voi liittyä myös siihen, miten itse kokee itsensä suhteessa ympäristöön. Näin voi käydä juhlatilanteessa, kun kokee itsensä ulkopuoliseksi muiden ilonpitoon. Ihminen voi olla ulkopuolinen jopa omissa juhlissaan.

Toiseutta on kuvattu paljon maalaustaiteessa. Miten itse voisin kuvata maalauksissani ihmisten välistä vierauden tunnetta? Kompositiolla voi rakentaa jännitteitä ja tunnelmaa. Muoto rajautuu ääriviivoissa, terävästi tai toisiinsa sekoittuen. Väririnnastukset voivat olla repiviä, eroa kuvaavia tai harmonisia yhteyden merkkejä. Tai kenties täysin päinvastoin: sopusointuiset värit yhdistyisivät kontrastiseen tunnelmaan ja loisivat jännitettä ja ristiriitaa.

3 JUHLAT

Juhlakuvastoon liittyvä tärkeä piirre on näkymisen ja näyttäytymisen tarve. Niitä varten laittaaudutaan ja pukeudutaan parhaimpiinsa. Toisten on nähtävä meidät parhaimmillaan. Valokuvausta varten poseerattessaan ihminen ei vain passiivisesti odota kameran vangitsemaksi tulemista. Hän pyrkii tuomaan itsestään esiin jotain ulkopuolisen katseen odottamaa, ja samalla itse itsestään kuvittelemaansa. Hautajaiskuvissa ei esimerkiksi odoteta hymyileviä kasvoja, vaikka hautajaisiin tilanteena voi sisältyä myös iloisia kohtaamisia. Jos kyse on poseeramisesta, voi valokuvan perusteella olla vaikea selvittää totuutta tilanteesta. Se miltä haluaa näyttää omissa silmissään ja muiden silmissä vaikuttaa kuvauksen lopputulokseen. Tietoisuus vääristää tilanteen, jota ei voi palauttaa rehellisyyteen. Valokuva voi antaa vihjeen tapahtuneesta, kommunikoiden rajallisella tasolla.

Juhlakuville on tyypillistä niiden rituaalinen ja toistuva luonne. Hääkakun leikkaus ja syntymäpäiväkakun kynttilöiden puhaltaminen ovat tyypillisiä juhlatilanteita, jotka kuvataan aina. Hääkuvasarja on kaikilla hämmästyttävän samanlainen kuvien rakenteita myöten. Sarasteen mukaan valokuva-albumeissa on harvoin yksilöllisyyttä, vaikka ihmiset olisivat eläneet hyvin erilaista elämää. Tämä korostuu erityisesti juhlakuvastossa. Kuvatut asiat eivät useinkaan ole yhteneväisiä muistetun kanssa. Edustavat, kaavamaiset kuvat jäävät, hyvin henkilökohtaiset, olennaiset muistot katoavat, ellei niitä ole kirjoitettu päiväkirjaan. Albumi on julkinen, päiväkirja yksityinen. (Saraste 1996, 138.)

Juhlakuvilla korostetaan yhteisiä arvoja ja luodaan yhteisöllisyyttä. Taneli Eskolan mukaan valokuva ja moderni perheyhteisö liittyvät toisiinsa. Ryhmittymisen tai kokoontumisen todentaminen on tärkeää. (Eskola 2009, 107.)

Juhlapäivät yhteisiin arvoihin sitouttajina ja toisaalta jännitteen vapauttajina

Durkheimin mukaan juhlapäivät sopeuttavat yhteisön jäseniä yhteiskuntaan ja vahvistavat heidän sitoutumistaan arvoihin. Näin ollen juhlapäivät palvelevat yhteiskunnan integraatiota. (Durkheim 1995 ks. Etzioni 2004, 7.) Kaikki juhlapäivät eivät toimi näin yksioikoisesti, vaan eri juhlapäivillä on erilaisia yhteisöllisiä rooleja. Jotkut juhlapäivät voivat toimia yhdistävänä tietylle ryhmälle, mutta eivät yhteiskunnalle kokonaisuudessaan. (Etzioni 2004, 10.)

Etzioni jakaa juhlapäivät sitouttaviin ja jännitystä vapauttaviin. Edellisten teesi liittyy integraatioon. Tästä esimerkkinä on kristillinen pääsiäinen. Juhlaan osallistuminen sitouttaa yhteiseen uskoon ja uskomuksiin sekä kirkkoinstituutioon. Pikkujoulut puolestaan on jännitettä vapauttava juhla. Jännite syntyy mukautumisesta yhteisöllisiin uskomuksiin ja näiden mukanaan tuomiin käyttäytymismääräyksiin. Tämän oletetaan johtuvan siitä, että ihmisiä ei voi täysin sosiaalistaa ja sivistäminen jää epätäydelliseksi. (Etzioni 2004, 11–12.)

Kuva 2. Syntymäpäivät 1975
kuva Lempi Hästbacka

Jännitettä vapauttavat juhlat, kuten pikkujoulu, sitouttavat yhteisiin arvoihin, mutta vaikutus on epäsuora. Itse asiassa Etzioni päätyy siihen, että tällaiset juhlapäivät ovat taipuvaisia edistämään epäsosiaalista käyttäytymistä. Ne sallivat poikkeamisen käyttäytymisnormeista, jotka ovat vallalla muutoin. Tavallisesti epäseurallisena pidettävä käyttäytyminen on tilapäisesti hyväksyttyä. (Etzioni 2004, 11–12.) Pikkujoulut esimerkiksi keskeyttää vallitsevia alkoholinkäyttö- ja seksuaalisuusnormeja. Tosin normikäytämisen rikkomisellakin on rajansa. Pikkujouluissa ei kannata juopumuksen varjolla mennä haukkumaan pomaan, sillä tällä voi olla seuraamuksia.

Mielestäni pikkujoulut ovat pikemminkin sitouttavia kuin jännitettä vapauttavia juhlia. Niihin sisältyy hauskan pidon vaatimus ja juhlinnasta voi tällöin tulla suorittamista. Tämän lisäksi pikkujouluja ei voi viettää yksin kotona kuten esimerkiksi pääsiäistä. Joutuu perustelemaan todella hyvin, jos jättäytyy pikkujouluista pois. Sitä vastoin pääsiäisenä, jota Etzioni pitää sitouttavana juhlanä, voi tehdä haluamaansa pääsiäisruokaa kotona ja suoda itselleen ylimääräisen vapaapäivän.

Firman pikkujouluihin sisältyy enemmän riskiä kuin pääsiäisen viettoon. Pikkujouluissa voi saattaa pahimmassa tapauksessa suhteet työtovereihin vaakalaudalle. Tosin onnistuessaan pikkujoulut voivat aidosti vapauttaa työilmapiiriä ja madaltaa turhan tärkeitä hierarkioita.

Keskiajan karnevalismi

Bahtinin mukaan kaikenlainen juhlinta on hyvin olennainen inhimillisen kulttuurin alkumuoto. Juhla liittyy aina olennaisesti aikaan. Juhlinta on historiallisen kehityksen kaikissa vaiheissa liittynyt luonnon, yhteiskunnan ja ihmisen elämän kriiseihin, murroskohtiin. Kuoleman ja uudestisyntymisen, muutoksen ja uudistumisen hetket ovat aina ohjanneet juhlinnan tapaa tajuta maailma. (Bahtin 1995, 10–11.) Edelleenkin on tapana juhlia ihmisen elämän murroskohtia, kuten ripille pääsyä, häitä, ristiäisiä tai ammattiin valmistumista.

Karnevalistisilla juhlilla ja niihin liittyvillä näytöksillä ja riiteillä oli mahtava asema keskiajan ihmisen elämässä. Bahtin toteaa:

Virallisten, sävyltään vakavien, kirkollisten juhlien vastakohtana karnevaali juhli ikään kuin tilapäistä vapautumista hallitsevasta totuudesta ja vallitsevasta järjestyksestä. Se koettiin kaikkien hierarkisten suhteiden, etuoikeuksien, normien ja kieltojen tilapäisenä kumoamisena. Se oli aito ajan juhla, muotoutumisen, muutoksen ja uudistumisen juhla. Se katsoi avoimeen tulevaisuuteen. Juhlinnassa vallitsi tilapäisesti universaaliuden, vapauden, tasavertaisuuden ja runsauden utopistinen valtakunta. (Bahtin 1995, 11.)

Karnevaaleihin kuului parodiointi ja nurin kääntämisen logiikka. Karnevaali-juhlintaan kuului oleelliselta osalta nauru. Kaikki nauravat, se on "naurua yhdessä", se kohdistui kaikkeen ja kaikkiin, myös itseensä. Kaikkea oli lupa pilkata ja parodioida, jopa jumalia ja pyhiä tekstejä. (Bahtin 1995, 11–15.)

Keskiajan virallisissa juhlissa hierarkisia suhteita korostettiin näytävästi; niissä kuului pitää kaikessa esillä arvon, viran ja ansioiden merkit sekä sijoittua omaa asemaa vastaavalle paikalle. Tavanomainen, ei-karnevalistinen elämä erotti ihmiset toisistaan säätyjen, varallisuuden, virka-asemien, perheen tai iän ylittämättömillä raja-aidoilla. Tämän vastakohtaksi karnevaalissa kaikki katsottiin tasavertaisiksi. (Bahtin 1995, 11–12.) Stam tuo esiin sen, miten Bahtinin käsitteistöön on sisäänrakennettu luontainen samastuminen eroihin ja toiseuteen, asettuminen sorrettujen, syrjittyjen ja marginaalisten puolelle (Stam 1989). Oman ryhmän ja tavallisesti ulkopuoliseksi mielletyn toiseuden välinen raja murtui juhlan ajaksi.

Karnevaalitorilla vallitsi erityinen ihmisten välisen vapaan tuttavallisen kontaktin muoto. Näin luodaan ihmisten välille erityinen ideaalis-reaalinen kanssakäyminen, joka ei ole mahdollinen tavallisessa elämässä. Tämä on torin vapaa, tuttavallinen kontakti, jossa ei tunneta mitään distanssia ihmisten välillä. Karnevaalissa ihminen ikään kuin syntyi uusiin, täysin suhteisiin. Vieraantuminen katosi hetkeksi. Ihminen palasi itseensä ja tunsii olevansa ihminen ihmisten joukossa. (Bahtin 1995, 12, 17.) Näin karnevaalitorilla mahdollistettiin otollinen maaperä kohtaamiselle.

Juhlinta nykyään

Juhlat ovat toisaalta valtiollistuneet, toisaalta yksityistyneet ja siirtyneet perheen pariin sitten keskiajan. Aiempina vuosisatoina juhlapäivät olivat julkisia tapahtumia. Kuten jo mainittiin, häät olivat yhteisöllisiä tilaisuuksia, eivätkä perheen keskisiä kuten nykyään. Viime vuosikymmeninä perheet ja muut pienet ryhmät ovat viettäneet juhlapäiviä yksityisissä kodeissa. Individualismin nousu on ollut osaltaan vaikuttamassa juhlien yksityistymiseen.

Nykyäänkin on vielä jäljellä karnevalistisia jäänteitä juhlinnassa. Firman pikkujouluissa katsotaan kaikki tasavertaisiksi ja tittelit on lupa jättää syrjään. Tunnelmaan pääsemisessä auttaa alkoholi, jonka käytössä ylilyönnit ovat enemmän sääntö kuin poikkeus. Myös uusivuosi ja vappu ovat iloisia, karnevalistisia juhlia. Näihin juhliin liittyy mielestäni jo aiemmin mainittu pakkokivuuden vaatimus, mikä ei tietenkään estä aitoakin ilonpitoa.

Joskus juhliin lähteminen tuntuu raskaalta velvollisuudelta. Jo etukäteen voi pelottaa, ettei tapaa ketään ja jää yksin. Aina ei oma mielentilakaan ole otollinen mahdolliselle tuttujen kohtaamiselle tai uusien tuttavuuksien solmimiselle. Susan Kaufmanin romaanissa on oivallinen kuvaus osattomuuden tunteesta juhlissa:

Isäntäämme lukuun ottamatta en tuntenut ristinsielua. Mutta se oli pelkkä siunaus, sillä sen varjolla saatoin seistä omissa oloissani tuntematta itseäni lainkaan vaivautuneeksi... Ensimmäisen huoneen seiniä

peittivät kauniit puku- ja lavasteluonnokset. Tutkittuani niitä niin kauan kuin suinkin voin terästin itseni ja työnnyin toiseen huoneeseen hakemaan toista lasillista. Jonathan seiso i yhteen nurkkaan pusertuneena ja jutteli tuntemattomien ihmisten kanssa. Kun hän huomasi minut, minä huiskutin iloisesti kättäni kuin ainakin ihminen, joka on jättänyt toisia odottamaan ja raivasin kiireesti tietä takaisin ovelle päin. Noiden muutamien hetkien aikana oli etuhuoneen ihmisjoukko harventunut huomattavasti ja minä tunsin näkyväni seisoessani seinää vasten. Kysyin joltakulta tietä kylpyhuoneeseen, menin sinne ja lukitsin oven; siellä laskin kannen alas, kävin istumaan ja aloin ryypiskellä kaikessa rauhassa juomaani samalla kun poltin pari savuketta. Pelkoni väistyivät. Paitsi sinä hetkenä jolloin joku koputti kiirehtivästi oveen ja rämisytti ovenkahvaa (minä en ollut tietääkseni ja se lakkasi heti). Lörpöttely oven takana tuntui vaimenevan, ja minä istuin WC:ssä melkein neljännestunnin kenenkään häiritsemättä. (Kaufman 1968, 103–104.)

Haluan kuvata maalauksissani ihmisten tunnelmien vaihtumista juhlien aikana. Aikomukseni on kuvata tyypillistä hauskanpitoa, aidon rentoa ja välillä teeskenneltyäkin. Lisäksi minua kiinnostaa perisuomalainen jäykistely juhlatilanteissa, tilanteet milloin kravatti kiristää; kun oikeasti haluaisi olla jossain muualla kuin tylsää juhlapuhetta kuuntelemassa. Oma tunnelma voi olla ristiriidassa odotuksiin nähden. Omilla vaihtelevilla kokemuksillani juhlatilanteista on luonnollisesti vaikutuksensa teosten sisältöön.

4 TYÖSKENTELYTAPANI

Kerron tässä luvussa työskentelytavoistani ja prosesseistani. Tein keväällä 2011 harjoitustutkielman, missä tutkin paikkoja ja mielenmaisemia. Koska pohdin myös kohtaamisen tapahtumaympäristön ja paikan merkitystä maalauksessa, käyn lyhyesti läpi käsitteistöä.

Kaikki alkoi paikoista ja mielenmaisemista

Paikkaan on usein liitetty ajatus pysyvyydestä tai kuulumisesta. Humanistisessa maantieteessä on käsitelty mielenkiintoisesti paikka- ja tilakäsitteitä. Yksi humanistisen maantieteen tärkeimmistä käsitteistä on paikka. *Paikalla tarkoitetaan ihmisen elämismaailmassaan luomaa ainutlaatuista tilaa, jota ei ole olemassa ilman subjektia, joka paikan kokee* (Tani 1995, 1).

Ajattelen, että paikan tuntua ei voi syntyä ilman ihmistä tai inhimillistä tapahtumaa. Ajatus paikasta vaatii aina jonkin subjektiivisen näkemyksen tai kokemuksen. Merkityksellisiä paikkoja syntyy sitä mukaa kun syntyy kokemuksia. Paikka on näin muistin kiteytymä. Tila on dynaaminen, kuin aaltoliike, paikka puolestaan on enemmän materiaa.

Miettiessäni laajemmin omaa työskentelyäni olisi hedelmällistä miettiä, mikä on oma suhteeni maalauksen tapahtumaympäristöön ja kuinka tuon haluamani asiat

esille maalauspinna. Onko maalauksen aiheelle oleellista sen kiinnittyminen tiettyyn olemassa olevaan sijaintiin? Voi myös pohtia, kuinka koen tapahtumapaikan merkityksen maalauksessa; taustana tapahtumille, kuvaamisen kohteena, lähtökohtana ajatukselle, symbolisena tai sisäisen allegorian ilmiönä vai jotenkin aivan muuten?

Työskentelytapani mielenmaisemia tehdessäni ja muutenkin

Olen tehnyt viime aikoina paljon mielenmaisemia. Ajattelin hyödyntää ja soveltaa tätä tekemistäni nyt tulevassa taiteellisessa opinnäytetyössäni. Kerron tässä työskentelytavastani ja ajatuksistani mielenmaisemia tehdessäni, koska se kertoo paljon työskentelystäni ylipäänsä.

Itse olen ajatellut mielenmaiseman tunnelmana tai tunteen kuvana, joka on syntynyt jostain paikasta, tilanteesta tai vaikka ihmisestä. Se ei liity aistein havaittavaan ympäristöön. *Mielenmaisema voi syntyä myös mielikuvituksen ja fiktioiden luomana* (Tani 1995, 33). Käsitän mielenmaiseman myös metaforisena ilmaisuna, kuten vaikka mielentilana tai maailmankuvana. Oma tulkintani ei ole siis rajoittunut paikkaan, kuten esimerkiksi humanistisessa maantieteessä määritellään mielenmaisemasta:

Minä luon ympäristöstäni paikkoja, jotka seuraavat mukana muistoissa. Paikka ei kuitenkaan ole pelkästään oman mieleni tuote, koska mielen maisemien syntyyn vaikuttaa se kaikki, mitä elämässäni kohtaan. Oman arkielämäni lisäksi yhteiskunta, jossa elän sekä kulttuuri, jota elän, vaikuttavat siihen, millaisia paikkoja mieleni luo. Koska suuri osa elämisaamailmastani määrittyy kollektiivisesti, ympäröivän maailman kautta, minun paikkani muistuttavat jollain tavalla toisten paikkoja.

(Tani 1995, 1.)

Edellinen määritelmä ja se, miten minun paikkani muistuttavat toisten paikkoja, tuo mieleeni juhkakuvaston luonteen ja sen rituaalisuuden. Minun juhkakuvani muistuttavat muiden vastaavia. Yhteiskunta ja kulttuuri, joissa elän, vaikuttavat yksityisiin mielenmaisemiini mutta myös tuottamaani ja jälkeeni jättämään kuvastoon.

Vaikka teoksissa on maisemallisia elementtejä (kuten kuva 3), ne ovat samalla melko abstrakteja. Minua kiinnostaa tällä hetkellä esittävän ja abstraktin rajamaastossa liikkuminen. Teen kyllä sekä esittävää että abstraktia taidetta enkä koe että toinen olisi toista parempi. Abstrakti taide mielletään helposti moderniksi kun taas esittävä on jotenkin eilistä ja taantumuksellista. Abstraktia taidetta on ollut olemassa jo sata vuotta, joten sitä tuskin voi pitää enää uutuuksena.

Kuva 3. *Aamu-usva*
122 x 88, öljymaalaus kankaalle, 2010, kuva tekijän

Maisemissani tavoittelen kokijan ja paikan vastavuoroisuutta, yhteen nivoutumista ja jatkuvuutta. Tästä seuraa paikkaan kuulumisen tuntu. Pyrin tekemään kuvaamani maisemat omikseni; omiksi paikoiksi ja tulkinnoiksi. Uskon, että koettavissa olevat paikat ovat tärkeitä ihmisen maailmassa olemiselle.

Olen tutkinut töissäni erilaista valoa. Minua kiinnostaa impressionistinen ajatus valolla maalaamisesta. Maalaukseni eivät ole kuitenkaan puhtaan impressionistisia. Nopea prosessi ja pyrkimys oman sisäisen maailman ja tunteen kuvaamiseen saavat ilmaisun lähenemään myös ekspressionismia. Varsinkin uudempi taidesuuntaus abstrakti ekspressionismi tuntuu läheiseltä ilmaisulta. Taiteilijoista erityisesti Mark Rothkon värikenttämaalaukset puhuttelevat.

Prosessini maalauksia tehdessäni on melko nopea. Ajattelen, että tunnelmasta tulee näin selkeämpi ja kiteytyneempi. Jos prosessi on pitkä, ehtii oma tunnelma vaihtua toiseksi. Katsojalle tilanne on luonnollisesti toinen, tarjolla on vain valmis maalaus. Näin oman tunnelman ja varsinaisen maalauksen tunnelman yhteys ei ole välttämättä näin suora. Tekniikkani on kerroksittainen öljymaalaus. Erilaisten kuivumista nopeuttavien liuottimien käyttö mahdollistaa nopeutetun prosessin eri kerroksien maalaamisessa.

Minulla on yleensä joku alkuidea tai tunnelma, jota lähdän tavoittelemaan. Jos kuitenkin värit tai muodot johdattavat jonnekin muualle ja uusiin tunnelmiin, an-

nan prosessin johdattaa minua melko vapaasti. Haluan antaa sattumalle roolin. Vedä viiva kankaalle ja kuuntele mitä se puhuu. Tätä filosofiaa tahtoisin noudattaa.

Värit ovat minulle tärkeitä ja hahmotan niitä muotoja paremmin. Erilainen valo tuo mukanaan oman tunnelmansa. Näin käy, vaikka väreissä olisi paljon samaa. Väreissä minua kiehtoo juuri tämä. Sävyjä on äärettömästi ja yhdessä värissä on idut lukemattomiin eri tulkintoihin.

Tila, johon työt asetetaan näytteille, on osa taideteosta. Ympäröivä tila voi olla esimerkiksi sosiaalinen tai yhteisöllinen. Joskus paikka on niin olennainen osa taideteosta, että se toimii teoksen todellisena subjektina. Maalauksia ripustettaessa kannattaa miettiä tilan elementtejä: värejä, valaistusta ja varjoja, mittasuhteita, rakenteita, teoksen aihetta ja sisältöä. On monesti yllätys, miten teokset suhtautuvat toisiinsa tilassa. Jotkut teokset puhuvat keskenään ja voi olla, että ne puhuvat liikaa.

Luokahuoneessa kaiken kaaoksen keskellä mielenmaisemamaalaukseni ikään kuin katosivat. En saanut niistä juuri mitään kommentteja. Ne tuntuivat olevan näkymättömiä luokkatovereilleni. Vasta näyttelytilassa maalaukset "heräsivät". Huomasin tuolloin niiden olevan jollain tavalla tilallisia. Tämä johtui ehkä siitä, että teokset oli sommiteltu niin, että elementit eivät päättäneet maalauksen reunaan vaan jatkuivat yli kuvapinnan.

Näyttelytilassa (kuva 4) taustaseinä oli valkoinen ja töillä oli paljon tilaa ympärillään. Maalaukset olivat vuoropuhelussa seinän kanssa, mitä ne eivät olleet luokkahuoneen tavarasekamelskan kanssa. Maalaukset oli ripustettu melko kauas toisistaan niin, että niitä käsitteli selvästi erillisinä teoksina.

Kuva 4. *Näyttelytila*, kuva tekijän.

5 KOHTAAMINEN MAALAUSSISSANI

Haluaisin, että maalauksistani välittyisi kohtaamisen vaatima intensiteetti. Se miten ihmisestä tulee todellinen sanan täydessä merkityksessä vasta kun näen hänet kasvoista kasvoihin. Kasvokkain kohdattuna toinen on täysin todellinen. Buberin mukaan Sinä kohtaa Minut armosta – etsimällä sitä ei löydä (Buber 1993, 33). Se vaatii molemminpuolisuutta, molempien osapuolten Sinä-sanomista.

Miten kohtaamisen jännite luodaan maalauksellisesti?

Olen tehnyt tähän saakka mielenmaisemia, joissa ei ole ollut ristinsielua, mutta miten kuvata mielenmaisemaa, jossa on mukana ihmisiä? Itse asiassa uskon sen olevan helpompaa. Minulla on edelleen käytössä värit, muodot ja niiden kautta syntyvä tunnelma. Sen lisäksi on ihmisten ilmeiden ja eleiden luoma kartasto, joka on meille kaikille niin tuttu, mutta silti kiehtova ja koukuttava.

Minua kiinnostaa miten kuvattavan läsnäolon saa tuntumaan uskottavalta. Pitää tavoittaa jotain ihmisestä ja tämän persoonasta, olemisen intensiteetistä. Kuvattavien ihmisten suhdetta toisiinsa voi kuvata ruumiinkielen eli asennon ja eleiden kautta. Merkittävä on myös katseen suunta. Heikkilän (2010) mukaan muotokuvan tai elokuvanäyttelijän katse kantaa todistusta kuvatun henkilön olemassaolosta. Samaa totuudellisuutta ei muilla taidemuodoilla kuten kirjallisuu-

della tai runoudella pysty tavoittamaan. Katseen vetoava rehellisyys saa meidät keskeyttämään muun toimintamme ja pysähtymään katseen tarjoaman rehellisyyden äärelle. Katse paljastaa läsnäolon tai poissaolon. (Heikkilä 2010, 256.)

Juhlamaalaukseni

Keväällä 2011 aloitin tekemään juhla-aiheista maalaussarjaa. Näissä maalauksissa sitouduin mielenmaisemia tiukemmin lähtökohtana olleeseen valokuvaan. Tein jopa ruudukon saadakseni sommittelun ja hahmot täsmälliseksi. Minulle tuli tästä hiukan ristiriitaiset tunnelmat. Toisaalta huomasin, että tarkka etukäteissuunnittelu vapautti minut maalausvaiheessa ekspressiiviseen väri-ilotteluun ja antoi varmuutta työskentelyyn. Vapauduin siis värien suhteen ja jonkin verran myös muodon kuvaamisessa.

Minulla on silti takaraivossani pinttynyt ajatus, että "oikea taiteilija" ei tarvitse kuvaa kainalosauvakseen, vaan luo puhtaasti omasta mielikuvituksestaan käsin. Tiedän, että suurin osa nykymaalauksesta tehdään jostakin olemassa olevasta kuvasta, yleensä valokuvasta käsin. Silti uskon että ne loput, jotka eivät ole näin tehtyjä, erottuvat muista edukseen.

Kuvasin maalauksissani juhlia ja ihmisten tunnelmien vaihtumista juhlien aikana. Tyyllisesti halusin yhdistää töissä esittävää ja abstraktia. Pääsääntöisesti voi sanoa, että ihmiset on kuvattu esittävästi, mutta ympäristöön sekoittuu abstrakteja elementtejä. Tällä haluan tuoda hiukan mysteeriä kuvaan. Kuvan

katsojalle jää toivoakseni arvoitusta ratkaistavaksi. Miljöö ei-esittävine elementteineen heijastelee kuvattavien ihmisten tunteita. Ihmisten rajat leviävät ja sekoittuvat ympäristön kanssa. Ympäristö ulottuu ihmisten alueelle ja päinvastoin.

Ensin tehdyssä sinisessä taulussa (kuva 5) juhlien ilo on ylimmillään. Kaksi naista seisoo vastakkain. Toisen kasvot näkyvät, toinen on selin katsojaan. Selin oleva nainen kuuntelee tarkkaavaisesti, mutta rennosti. Nainen, jonka kasvot ovat näkyvillä, keimailee. Katseen suunta ja asento näyttävät kaiken huomion kohdistuvan vastapäätä seisovaan naiseen. Tämä luo vahvan yhteyden ja sähköisen tunnelman heidän välilleen.

Keimailevan naisen hauskanpidossa on mukana myös show-esitystä muille. Naiset haluavat näkyä ja näyttäytyä. Ilmeet ja eleet tahtovat sanoa että näihin juhliin ei olla tultu suremaan. Tunnelma on korkealla ja karnevalistinen. Värit ovat kirkkaat ja täyteläiset. Taustalla on vielä kolmas henkilö, mies, joka näyttää lähes nukahtaneelta. Miehellä roikkuu veltto vappupilli suusta.

Kuva 5. *Kohtaaminen juhlassa*
135,5 x 93, öljymaalauk kankaalle, 2011, kuva tekijän

Toisessa vihreässä maalauksessa (kuva 6) on jo aamuyön tunnit käsillä. Taulussa on samat henkilöt kuin sinisessä taulussa. Katse alkaa kääntyä sisäänpäin ja tempo hidastua, mutta ei kaikilla läsnä olevilla. Taustalla oleva mies on vasta tässä vaiheessa saanut vappupilliinsä vauhtia. Hän tuntuu saavan voimaa omasta sisäisestä maailmastaan. Sinisen taulun intensiivinen naiskaksikko on lamaan-tunut ja nuupahtanut. Poseeraaminen ei enää jaksaa kiinnostaa tai ainakaan siihen ei riitä energiaa. Naiset ovat tekemisissä toistensa kanssa, mutta kohtaamista ei tapahdu.

Vihreässä taulussa olen siirtänyt pigmentinsiirtomenetelmällä pöydällä olevat tavarat suoraan valokuvasta maalaukseen. Tällä tavoittelin tiettyä absurdiutta. Pöydällä olevat tavarat on kuvattu tarkemmin kuin juhlivat ihmiset – miksi ihmeessä? Ehkä juhlien tässä vaiheessa kuolleet esineet heräävätkin henkiin ja varastavat pääroolin juhlavierailta.

Maalauksissa oleva voimakas valon lähde on kirkasvalolamppu, joka näyttää lähes abstraktilta muodolta. Se luo tunnelmaa epätodellisella valollaan. Valo on muutenkin tärkeässä osassa maalauksissa, se luo kontrastia kuvattuihin ihmisiin, jotka ovat osittain varjossa, osittain valossa.

Kuva 6. *Aamu sarastaa*
118 x 93, öljymaalaus kankaalle, 2011, kuva tekijän

Syksyllä 2011 aion maalata sarjan kolmannen maalauksen. Siinä katse on kääntynyt täysin sisäänpäin omaan maailmaan. Maalauksessa on kuvattuna kolme henkilöä, jotka ovat samassa tilassa, mutta heillä ei tunnu olevan juuri mitään kontaktia toisiinsa. On käsillä vaihe, jossa on irrottauduttu spontaanisti kokemusten virrasta ja kohdistettu huomio omaan itseensä. Tällaisen itsetarkkailun laukaisee tyypillisesti *toisen* itseeni kohdistama asennoitumien. Sitä voidaan pitää "peilireaktiona" toisen käyttäytymiseen. (Berger & Luckmann 1994, 40.) Juhlatilanteessa yleinen sisäänpäin kääntynyt tunnelma leviää. Tapahtuu jostain samaa kuin jos keskustelutilanteessa toinen haukottelee – haukottelu tarttuu.

Kaikkien kolmen maalauksen tapahtumaympäristö on yksityinen koti. Kotiympäristö tulee esiin pöydällä olevista ruukkukasveista, pöydän sopuisasta kaaoksesta ja seinällä olevasta hyllystä. Kodinomaisuutta ei ole haluttu korostaa ja elementit on kuvattu melko viitteellisesti. Tuanin mukaan merkitysisällöltään kaikkein rikkain paikka on koti. Ajatukseen kodista kuuluu erottamatta pysyvyys. Palatessamme kotiin poissaolon jälkeen odotamme kodin olevan tunnistettavasti entisenlaisensa. Kotiin liittyy ajatus vahvasta ja rikkaasta paikan tunnosta. (Tuan 2004, 16–19.) Koti on paikkana muistin kiteytymä. Se on turvallinen ja siellä on helppo levätä. Kotipaikkakuntaan liittyy vahva tunne juurista.

Karin Mamma Anderssonin maalaus (kuva 7) on monella tapaa juuri sellainen, jonka itsekkin haluaisin tehdä. Maalaus kuvaa ryhmää naisia kahvia juomassa. Voisi hyvin kuvitella, että on meneillään työpaikan kahvitauko. Katse kiertää kuvaa. Tilanteeseen on helppo samaistua ja kuvitella itsensä mukaan kekkereille. Teos on erittäin maalauksellinen sekä värin käsittelyltään että tekotavaltaan. Pidän siitä, miten vaatteita ei ole maalattu turhan realistisesti, vaan ne on kuvattu ennen kaikkea pintoina. Taustaseinä on kuvattu vapautuneesti ja siinä on abstrakteja elementtejä. Värimaailma on harmoninen, mutta samalla yllättävä välttämättömyyden.

Ihmisten katseet ovat kiinnostavia ja ne luovat monenlaisia suuntia maalauksen sisällä ja sieltä pois. Osa naisista on välinpitämättömän, jopa tylsistyneen näköisiä. Osa on enemmän läsnä tilanteessa. Välinpitämättömyys tai läsnäolo on kuvattu katseen suunnan ja asennon avulla. Kädet ovat tärkeässä roolissa. Käsi pitelee savuketta tai kahvikuppia kertoen samalla henkilön tarkkaavaisuudesta ja mielentilasta. Yhden naisista pupillit ovat todella vaaleat, lähes valkoiset, mikä tekee niistä epätodelliset. Oikean laidan nainen on sommiteltu kuvaan siten, että puolet kasvoista rajautuu pois. Tämä luo jännitettä kuvaan. Se on myös tyypillistä snapshot-kuvaukselle, jota myös omista maalauksistani löytyy. Nopeista "näpsäyksistä" syntyy sattumien, epätarkkuuksien ja vääristymien estetiikkaa.

Kuva 7. Karin Mamma Andersson, *About a Girl*
160 x 122, 2005, akryyli ja öljy paneelille
Bombsite, 2007, <http://bombsite.com/issues/100/articles/2905>

Rauha Mäkilä on tehnyt paljon teoksia, missä on bilettäviä ihmisiä. Maalausten aihepiiri ja värimaailma tuovat mieleen poptaiteen. Mäkilää onkin tituleerattu poptaiteilijaksi. Mäkilän maalauksien tekotavassa minua miellyttää reipasotteinen suurpiirteisyys ja vimma. Varsinaista kohtaamista niissä ei ole kuvattu. Juhlijat ovat yleensä omaan itseensä keskittyneitä ja heillä on saman verran yhteisyyttä kun tanssilattialla pyörivillä ihmisillä yleensäkin.

Maalauksissa on selkeä ristiriita. Persoonallisen näköisistä ihmisistä ei välity minkäänlaista persoonallisuutta. Kohteilla ei ole kasvoja. Kasvottomuus sopii poptaiteen pinnan kimalteeseen. Kasvottomuus tuo teoksiin myös avoimuutta, tunnistettavat kasvot voivat lukita tulkinnan liian voimakkaasti. Toinen taiteilija, Anna Tuori pohtii kasvottomuuden teemaa omista töistään käsin seuraavasti: *Kasvot ovat muistikuvan kaltaisia. Jos ajattelemme aivan läheisiäkin ihmisiä, kasvot alkavat paeta. Niitä ei voi koskaan saavuttaa* (Repo 2011). Näin kasvojen avoimeksi jättäminen voi kertoa jotain yleisinhimillistä paremmin kuin kuva jossa kasvot ovat tarkkaan viimeistellyt. Tämä on päinvastoin kuin yleensä ajatellaan.

Avoimiksi jätetyissä kasvoissa on samaa viehätystä kuin hiukan keskeneräisessä maalauksessa. Teos hengittää, jos alusmaalauksen pilkottaa jostain. Ylityöstetyssä maalauksessa happi on loppunut. Keskeneräisessä teoksessa on vielä avoimia mahdollisuuksia, se on liikkeessä. Täysin valmis on jo sulkeutunut eikä kuvittelulle ole enää sijaa.

Kuva 8. Rauha Mäkilä, *Half of The Whip*
170 x 170, 2009, akryyli kankaalle,
Rauha Mäkilä 2011, <http://www.rauhamakila.com>

Miljöömuotokuva ja paikan henki

Koska kuvaan juhlijoita ympäristössään, voi maalauksiani pitää myös eräänlaisina miljöömuotokuvina. Tutta Palinin mukaan miljöömuotokuvassa henkilö kuvataan autenttisessa toimintaympäristössään. Keskeistä on, että ympäristöstä muodostuu kokonainen kolmiulotteinen tila, johon henkilö sijoitetaan. Miljöö ei ole pelkkä tausta. (Palin 2004, 15.)

Palin on tutkinut miljöömuotokuvia 1880- ja 1890-luvulla. 1800-luvun lopun miljöömuotokuvissa korostuu muotokuvamaisuus. Käytännössä miljöömuotokuvan malli poseeraa toimintaympäristössään. Nykypäivänä käytössä on nopea digikamera. Omien juhlamaalausten lähtökohtana on toiminut enemmän tai vähemmän valokuva. Osa lähtökohtakuvieni malleista ei ole ollut tietoisia kuvauksen kohteena olemisesta. Osa maalauksistani sisältää myös poseeraamisen elementin (ks. kuva 6).

Esineet 1800-luvun lopun miljöömuotokuvissa on tarkkaan harkittu ja niillä on symboliarvoa. Ympäristön yksityiskohdat yhdessä pukeutumisen ja elekielen kanssa heijastivat kuvattavan paikkaa yhteiskunnassa. Säätyasema ja sukupuoli merkittiin huolellisesti näkyviin. (Palin 2004, 28.)

Olen käyttänyt pigmentinsiirtoa juhlamaalauksissani ja siirtänyt joitakin esineitä suoraan kuvasta maalaukseen (kuva 9). Näin olen halunnut nostaa esineiden merkitystä ja kääntää perinteisen arvojärjestyksen. Rakentaessaan miljöötä

esineet luovat paikan tuntua ja paikan henkeä. Siirtämäni esineet ovat viinilaseja, pulloja ja tölkkejä, siis tyyppillistä juhlintaan kuuluvaa rekvisiittaa. Jatkossa aion siirtää myös muita yksityiskohtia ympäristöstä.

Kuva 9. Yksityiskohta *Aamu sarastaa* -maalauksesta, kuva tekijän.

6 YHTEENVETO JA JATKOSUUNNITELMAT

Kohtaamiset ovat väliaikaisia, häilyviä ja pakenevia yhteyden hetkiä. Pohdin mitä kohtaamisella yleensä käsitetään ja miten itse ymmärrän sen.

Buber jakaa ihmisen suhteet kahteen eri kategoriaan: minä-sinä ja minä-se. Minä-sinä ilmaisee yhteyden, joka perustuu kohtaamiseen. Minä-se -suhde on objektivoitu ja perustuu kokemiseen. Toiseus liittyy tapaan miten käsitämme itsemme ja muut, siihen miten kategorisoimme asioita. Toiseuden kohtaamisella saavutetaan parhaimmillaan ymmärrys ja dialogi erilaisuuden yli.

Olen hakenut tietoa juhlinnan historiasta ja nykypäivästä. Historiasta olen nostanut esiin keskiajan karnevalismin, jota Mihail Bahtin on käsitellyt kirjassaan. Karnevaalit loivat optimaalisen ympäristön kohtaamiselle kumoamalla ihmisten välisiä sääty-yhteiskunnan, iän tai sukupuolen luomia raja-aitoja.

Etzioni jakaa juhlapäivät sitouttaviin ja jännitettä vapauttaviin. Edellisestä on esimerkki pääsiäinen, joka sitouttaa yhteisiin arvoihin. Pikkujoulut on Etzionin mukaan tyypillinen jännitettä vapauttava juhlapäivä. Itse ajattelin tilanteen olevan juuri päinvastainen. Pikkujouluihin sisältyy osallistumisen ja pakko-kivuuden vaatimus. Ei voi jättäytyä pois ilman päteviä perusteluita ja osallistuessaan ei kannata näyttää nyrpeää naamaa.

Juhlat katkaisevat tottumuksia ja arkisia rutiineja. Juhlapäivät pitävät yllä moraalista järjestystä, lujittavat perhesiteitä, rakentavat yhteisön siteitä ja luovat kansallista identiteettiä. Juhlan valokuvaaminen korostaa sen merkittävyyttä; tapahtuma on valokuvaamisen arvoinen. Valokuva korostaa juhlijan ryhmän ryhmäsidonaisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yksilölle se on todiste siitä, että on ollut hauskaa.

Haluaisin, että maalauksistani välittyisi kohtaamisen vaatima olemisen intensiteetti. Se miten ihmisestä tulee todellinen sanan täydessä merkityksessä vasta kun näen hänet kasvoista kasvoihin. Kasvokkain kohdattuna toinen on täysin todellinen. Pyrin siihen, että maalauksistani löytyisi psykologista ulottuvuutta, niin että henkilöiden tulkinta ei jäisi pintaan vaan ulottuisi tunteena katsojalle.

Katseiden ja läsnäolon kysymykset ovat kiinnostavia. Muotokuvan tai elokuva-näyttelijän katse kantaa todistusta kuvatun henkilön olemassaolosta (Heikkilä 2010, 256). Maalauksessa kohtaamista voi kuvata esimerkiksi maalaamalla ihmisen rajat hämärtyneiksi tai yhteen sulautuneiksi. Kasvot voi realistiselle kuvaukselle kontrastina jättääkin avoimiksi.

Miljöömuotokuvissa esineillä luodaan autenttisuuden tuntua. Esineet auttavat ympäristön todentamisessa ja tunnelman luomisessa. Miljöön kuvaamisella syntyy paikan tuntu ja paikan henki. Omissa juhlamaalauksissani olen nostanut esineiden merkitystä pigmentinsiirtomenetelmän avulla.

Taiteellisen opinnäytetyön jatkosuunnitelmat

Aion jatkaa taiteellista opinnäytetyötäni uusilla maalauksilla juhlista ja kohtaamisista. Minua kiinnostaa tällä hetkellä kohtaamiseen liittyvän riskin kuvaaminen. Kohtaaminen sisältää konfliktin mahdollisuuden. Se ei sisällä välitöntä väkivallan uhkaa, mutta voi kehittyä siihen nopeastikin. Tämä kävisi ilmi maalauksen tunnelmasta. Juhlissa oman vieraantumisen voi kokea sisäisesti tai se voi kääntyä aggressioksi. Häiriköt eivät koe yltävänsä juhlan tasolle ja muuttavat turhautumisen toiminnaksi. Pohjanmaalla kääntyivät 1800-luvulla häät ja muut juhlatilaisuudet helposti tappeluksi. On sanonta, että häät eivät ole onnistuneet jollei puukkoja ole ollut esillä.

Haluaisin tuoda työskentelyyni enemmän tasoja ja kerroksellisuutta. Tämä on tähän mennessä toteutunutkin ainakin värien käytön suhteen. Käytän ohuita lasuurikerroksia (joskus myös paksumpia). Välillä pyyhin jo tehtyjä kerroksia pois, paikoin kovakouraisestikin, jolloin niistä jää jotain jälkiä valmiiseen maalaukseen. Kerroksellisuutta voisi tuoda myös kerronnan suhteen. Jatkossa voisin tunnelman kehittämisessä käyttää rohkeammin narratiivisia elementtejä. Haluaisin tuoda tunnelmaan jotain epätodellista. Tässä voisi olla työvälineenä jo aiemmin mainitsemani abstraktin ja esittävän välimaastossa kulkeminen. Tätä voisi kehittää pidemmälle. Tästä esimerkkinä Karin Mamma Anderssonin maalaus (kuva 10), jossa abstraktit pilvimäiset muodot taustalla tuovat epätodellista ja uhkaavaa tunnelmaa.

Kuva 10. Karin Mamma Andersson, *Travelling in the family*,
122 x 92, 2003, akryyli ja öljy paneelille,
Valdemar Lethin, 2011, <http://www.valdemarlethin.com/2011/01/world-champions-of-painting-karin-mamma-andersson/>

Olen tähän asti tehdyissä teoksissa kuvannut ihmiset pääsääntöisesti esittävästi ja ympäristöön on sekoittunut abstrakteja elementtejä. Tulevissa maalauksissa voisin välttää tällaista kahtiajakoisuutta, ja maalata myös esimerkiksi ihmisiä abstraktisti, ja näin sekoittaa pakkaa.

Joissakin maalauksissa voisi kuvattujen ihmisten ääriviivat olla hämärtyneet. Tämä voisi kuvata minun ja toisen välisen rajan epäselvyyttä. Ihmisfiguurien hämärtyneet rajat kertovat, miten mahdotonta toista on yrittää määritellä loppuun asti (Krappala 2003, 108). Hämärtyneet ääriviivat voisivat myös kuvata muuntuvaa liikettä minän ja toisen välillä. Osittain yhteen sulautuneet rajat voisivat symboloida läsnäoloa kohtaamisessa. Miljöö heijastelee kuvattavien ihmisten tunteita. Ihmisten rajat leviävät ja sekoittuvat ympäristön kanssa. Ympäristö ulottuu ihmisten alueelle ja päinvastoin.

Katseen suunnat ja ruumiinkieli ovat tärkeässä roolissa kuvattaessa kohtaamista tai vastaavasti kohtaamattomuutta eri tilanteissa. Kasvoja kuvattaessa ilmeet paljastavat eniten. Haluaisin käyttää rinnakkain sekä ilmeiden herkkävireistä kuvausta että toisaalta tiettyä kasvottomuutta. Uskon, että joissakin tilanteissa kasvojen avoimeksi jättäminen kertoo enemmän kuin puhtaaseen realismiin pyrkiminen.

LÄHTEET

- Bahtin, M. 1995. *P. Francois Rabelais – keskiajan ja renessanssin nauru*. Suom. Laine, T. & Nieminen, P. Helsinki: Taifuuni.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. 1994. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Suom. Raiskila, V. Helsinki: Gaudeamus.
- Bombsite, 2007. Viitattu 25.10.2011 <http://bombsite.com/issues/100/articles/2905>
- Buber, M. 1993. *Minä ja sinä* (Ich und du, 1923). Suom. Pietilä, J. Helsinki: WSOY.
- Burbules, N. C. & Rice, S. (1991). *Dialogue across difference: Continuing the conversation*. Harvard Educational Review, vol. 61, 393-416.
- Durkheim, E. 1995. *The Elementary forms of religious life*. New York: Free Press.
- Eskola, T. 2009. *Valon aakkoset, valokuvakirja Suomessa*. Suomen valokuvataiteen museon julkaisuja 28. Hämeenlinna: Karisto.
- Etzioni, A. 2004. Holidays and rituals: neglected seedbeds of virtue. Teoksessa Etzioni, A. & Bloom, J. (toim.) *We are what we celebrate: understanding holidays and rituals*. New York: New York University Press, 3–40.
- Heikkilä, M. 2010. Meeting with oneself, the work of art as portrait in Jean-Luc Nancy's philosophy of art. Teoksessa Korhonen, K. & Räsänen, P. (toim.) *The Event of Encounter in Art and Philosophy, Continental Perspectives*. Helsinki: Gaudeamus, 245–273.
- Kaufman, S. 1968. *Kotirouvan hupsu päiväkirja*. Suom. Kilpi, E. Porvoo: WSOY.

Korhonen, K. & Räsänen, P. 2010. The Event of Encounter in Art and Philosophy. Teoksessa Korhonen, K. & Räsänen, P. (toim.) *The Event of Encounter in Art and Philosophy, Continental Perspectives*. Helsinki: Gaudeamus, 7–31.

Krappala, M. 2003. Miten voimme elää eron kanssa? Teoksessa Krappala, M. & Pääjoki, T. (toim.) *Taide ja toiseus. Syrjästä yhteisöön*. Jyväskylä: Gummerus, 103–118.

Lamminmäki-Kärkkäinen, T. 1999. *Toiseus Siionin keväässä. Diskursiivinen kuva ulkopuolisista vanhoillislestadiolaisten lastenlehdessä*. Pro gradu-työ: Oulun yliopisto, Oulun opettajankoulutuslaitos.

Palin, T. 2004. *Oireileva miljöömuotokuva. Yksityiskohdat sukupuoli- ja säätyhierarkian heijastajina*. Helsinki: Taide.

Rauha Mäkilän kotisivu, 2011, Viitattu 25.10.2011 <http://www.rauhamakila.com/>

Repo, T. 2011. *Vuoden nuori taiteilija avaa mystisen maailmansa*. Sanomalehti Pohjalainen 19.2.2011.

Saraste, L. 1996. *Valokuva tradition ja toden välissä*. Taideteollinen kokeakoulun julkaisusarja B 45. Helsinki: Musta Taide.

Stam, R. 1989. *Subversive Pleasures. Bakhtin, Cultural Criticism, and Film*. Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press.

Tani, Sirpa (1995). *Kaupunki taikapeilissä. Helsinki-elokuvien mielenmaisemat – maantieteellisiä tulkintoja*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1995:14. Helsinki: Paintmedia.

Toiseus 2011. Wikipedia. Viitattu 15.10.2011 <http://fi.wikipedia.org/wiki/Toiseus>.

Tuan, Y. 2004. Paikan taju, aika, paikka ja minuus. Suom. Kaski, L.
Teoksessa Knuuttila, S.; Laaksonen, P. & Piela, U. (toim.) *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Jyväskylä: Gummerrus, 15–30.

Valdemar Lethin, 2011. Viitattu 25.10.2011
<http://www.valdemarlethin.com/2011/01/world-champions-of-painting-karin-mamma-andersson/>